

Δύο κορυφαίοι ιστορικοί ο Η.Ντενίσωφ και ο Α,Κλιμπάνωφ διατυπώνουν τις απόψεις τους στο ερώτημα «Ήταν ο Άγιος Μάξιμος ο Γραικός

[Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#)

επιμέλεια: πρωτοπρεσβύτερος

Δημήτριος Αθανασίου

....Στο ρωσοποιημένο και αγγλαϊσμένο από τον θρύλο Μάξιμο, αντιπαραθέτουμε τον δικό μας Μάξιμο, τέκνο της Δύσεως, απόστολο της Γραικικής ιδέας, άνθρωπο δραστήριο και ευρυμαθέστατο, διαμορφωμένο στο πνεύμα των ιταλικών σχολών, που η μοίρα του τον προόριζε να έλθει σε σύγκρουση με τους Μοσχοβίτες, εκεί στην μακρινή χώρα όπου πήγε να υπερασπίσει την βυζαντινή υπόθεση....

Η ανακάλυψη εκ μέρους μας της ταυτότητας του Μαξίμου του Γραικού ανέτρεψε όλες τις προκατειλημένες αντιλήψεις, όλα τα σχήματα, που είχαν κατασκευάσει οι προηγούμενοι ιστορικοί. Ο ρωσοποιημένος Γραικός, ο συνήγορος των ηθών της

Μόσχας, δεν είναι παρά το καταστάλαγμα της μακρόχρονης παραμονής στην Ρωσία, όπως το πήραν και το έκοψαν στα δικά τους μέτρα οι αγιογράφοι προς χρήση των απογόνων. Ο αληθινός χαρακτήρας του Μάξιμου είναι ο ίδιος που βρίσκουμε και στον Αθωνίτη μοναχό και πριν από εκείνο στον Μιχάλη Τριβώλη της Ιταλίας. Οι εργασίες μας κάνουν να προβάλλουν σαφώς, πιστεύουμε, τα ακόλουθα κύρια χαρακτηριστικά: ελληνικός πατριωτισμός, βυζαντινο-λατινική παιδεία, χριστιανικός ανθρωπισμός. Ιδού τα κύρια γνωρίσματά του, τα οποία η μεταμόρφωση την οποία υπέστη στην Ρωσία, όσο βαθιά και να ήταν, δεν μπόρεσε να τα αλλοιώσει. Άφησαν επάνω του ανεξίτηλη τη σφραγίδα τους. Πρόκειται κυρίως για ένα Έλληνα, Έλληνα δυτικού τύπου και επίσης για ένα χριστιανό ουμανιστή-τέτοιος περνάει ο Μάξιμος στην Ιστορία....

Προφανώς ο ουμανισμός του Έλληνα μοναχού είναι χριστιανικός ουμανισμός. Τάσσεται βέβαια κατηγορηματικά νεοπαγανισμού της εποχής του, διακηρύσσει αναφανδόν την αντίθεσή του προς το αρχαιοελληνικό ειδωλολατρικό πνεύμα. Παρ'όλη όμως την σαφή τούτη στάση του, είδαμε πως το πνεύμα του έχει υποστεί την επίδραση της αρχαίας ελληνικής παιδείας τόσο επάνω στην μορφή, όσο και σχετικά με το πνεύμα της αρχαίας φιλοσοφίας. Η σφραγίδα αυτή είναι αποτυπωμένη σε όλες τις εκδηλώσεις του. Ο Μάξιμος χωρίς αμφιβολία, θα μπορούσε να ληφθεί ως υπόδειγμα χριστιανού ουμανιστή....

Αλλά η πλατύτητα της σκέψης του και το ουμανιστικό πνεύμα, που την ενέπνεε, ήσαν πράγματα άγνωστα στην Μοσχοβία, όπου κάθε εκδήλωση πνευματικής ανεξαρτησίας γινόταν δεκτή ως αιρετική. Στην δίκη λοιπόν του Μαξίμου δεν ήταν μόνο η προσωπική του τύχη που κριβόταν απάνω στην ακριβολόγηση των λέξεων, κρινόταν άμεσα η τύχη της ουμανιστικής ιδέας, της οποίας αυτός ήταν τότε η ζωντανή ενσάρκωση στην Ρωσία. Στον αγώνα αυτό με την ακόμα πιο σκοτεινή νοοτροπία ενός λαού, που άργησε να έλθει σε επαφή με την κουλτούρα της Δύσεως, ο ουμανιστής της Αναγέννησης ήταν μοιραίο να πέσει. Δεν μπορούσε να υπερπηδήσει τα εμπόδια των προκαταλήψεων, ούτε να νικήσει τον πνευματικό λήθαργο, με τον οποίο συγκρούστηκε, αλλά εν πάση περιπτώσει 'ηταν γραφτό να του προετοιμάσει το μέλλον με την βαθμιαία ανάπτυξη της επιρροής του.

{Elie Desnissoff: «Ο Μάξιμος ο Γραικός και η Δύση».

«Την αντίληψη του Ντενίσωφ διακρίνει αντιεπιστημονικός και πολιτικός προσανατολισμός.....και δεν πρέπει να ωθούν την έρευνα στην άλλη άκρη:στην άρνηση της γενικής διαφωτιστικής σημασίας που είχε το έργο του Μιχαήλ Τριβώλη-Μαξίμου του Γραικού.

....Μεταξύ των δύο περιόδων της ζωής του Μαξίμου του Γραικού, Ιταλία και Ρωσία,

μεταξύ του Μιχαήλ Τριβώλη και του Μαξίμου του Γραικού, μεσολαβούν αρκετά χρόνια μοναχικού βίου. Ο Ντενίσωφ δεν παίρνει επαρκώς υπόψη του την περίοδο αυτή. Από τα χρόνια εκείνα της ζωής του Μιχαήλ Τριβώλη-Μαξίμου Γραικού έχουν απομείνει πενιχρότατες μαρτυρίες, την σπουδαιότητά τους όμως μπορούμε να εκτιμήσουμε συγκρίνοντας τα ενδιαφέροντα και τα ιδεώδη του Μιχαήλ-Μαξίμου μεταξύ ιταλικής και μοσχοβιτικής περιόδου. Ήταν ακριβώς τα χρόνια της διαμόρφωσής του ως πιστού της Ορθοδοξίας. Ακριβώς τότε κατέρρευσαν οριστικά οι ουμανιστικές συμπάθειες του Μιχ.Τριβώλη που κατά τα φαινόμενα δεν είχαν απλώσει βαθιές ρίζες, αφού ακόμα στην Ιταλία, ερχόμενος σε επικοινωνία με τον Σαβανάρολα, θυσίασε τα ουμανιστικά του ενδιαφέροντα στα θρησκευτικά. Η ουμανιστική περίοδος στην ζωή του Μιχαήλ Τριβώλη δεν ξεπερνά τα όρια του 1492-1500, εν πάση περιπτώσει αφορά μια περίοδο οχτώ ετών. Από το 1500 ο Μιχ.Τριβώλης αφοσιώνεται στις θρησκευτικές αναζητήσεις, ταλαντεύεται μεταξύ καθολικισμού και ορθοδοξίας έως το 1505-1506, όταν πια εκλέγει οριστικά την ορθοδοξία.

Όσο ο Μάξιμος ο μοναχός του Βατοπαιδίου και αν καταριόταν τον πρώην Μιχαήλ Τριβώλη δεν μπορούσε να διαγράψει εντελώς το 1491-1500 από την βιογραφία του, όπως δεν μπορούσε να απαλλαγεί εντελώς από την ουμανιστική παιδεία που απόχτησε τα χρόνια εκείνα. Σύνθεση όμως μεταξύ του ουμανιστή Μιχαήλ και του χριστιανού (ορθοδόξου) Μάξιμου δεν επήλθε.

Ο Μαρσίλιο ή ο Έρασμος προσπάθησαν να πάρουν από τον χριστιανισμό ο,τι μπορούσε να εξυπηρετήσει τον ουμανισμό, ο Μάξιμος ο Γραικός -όπως δείχνουν τα όσα έγραψε στην Ρωσία, προσπάθησε να στρέψει προς όφελος του χριστιανισμού την παιδεία που απόχτησε τον καιρό των συναναστροφών του με τους ουμανιστές.

....Δεν είναι συνεπώς, δυνατόν να ισχυρίζεται κανείς ότι ο Μάξιμος Γραικός είναι ο πρώτος που έφερε τις ουμανιστικές ιδέες στην Ρωσία. Οι ιδέες αυτές έχουν την ιστορία τους στην Ρωσία, που αρχίζουν πριν ακόμα από την εμφάνιση στη Μόσχα του Μαξίμου του Γραικού. Έχουν μια πολύ πιο μακρινή προϊστορία....

Αναμφισβήτητο είναι το ακόλουθο: Ο Μάξιμος Γραικός συνέδεσε τον εαυτό του με την αντιδραστική ηγεσία της άρχουσας τάξης και της Εκκλησίας.

Έπεσε μοιραία, για να χρησιμοποιήσουμε την έκφραση του Η.Ντενίσωφ όχι σαν εκπρόσωπος και υπέρμαχος των νέων αρχών ενός νέου πολιτισμού, όχι επειδή δεν το κατάλαβε, επειδή τον απέκρουσε, τον αρνήθηκε η ρωσική κοινότητα του 16^{ου} αιώνα.

Έπεσε μοιραία , όπως κάθε ένας που προσπαθεί να συμβιβάσει τα ασυμβίβαστα: τα

συμφέροντα των ηγετικών αντιδραστικών κύκλων δεν μπόρεσαν να έχουν συνήγορο και υπερασπιστή τις φιλοσοφικές και διαφωτιστικές ιδέες, έστω και τόσο μετριοπαθείς, όσο είχαν απομείνει στον Μάξιμο τον Γραικό, αφού πια ο μοναχός νίκησε μέσα του τον επιστήμονα.

Η προσπάθεια του Μαξίμου να συνδυάσει τον ουμανισμό με την δικαίωση της ιερής εξέτασης, την κατάφαση στην ζωή με τον καλογεरिकό ασκητισμό, τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη με τον κακεντρεχή σκοταδισμό της Εκκλησίας, την ανεξαρτησία της σκέψης με τον αγώνα εναντίον των πρωτοπορησιακών ιδεών ήταν ουτοπική και μόνο την υποψία της φεουδαρχικής ηγεσίας μπορούσε να προκαλέσει. Αυτό εξηγεί όλα εκείνα τα δεινά που έλαχε στον Μάξιμο να υποστεί.

(Α.Κλιμπάνωφ)

Πηγή: fdathanasiou.wordpress.com